

Siniša Novac

U pičku materinu

Chorvátske impresie a kompresie

© Siniša Novac

U pičku materinu

Chorvátske impresie a kompresie

Preklad: Remi Kloos

Foto na titulnej strane: Eugen Varzić

© Miloš Prekop – AND, 2013

ISBN 978-80-89598-04-5

Siniša Novac

U pičku materinu

Chorvátske impresie a kompresie

Úvodom...

...musím ctenému čitateľovi vysvetliť názov tejto knihy. „U pičku materinu” znamená v slovenčine to isté ako v chorvátčine. Chorvátska spojka „u” znamená „do”. Avšak, je tu celý rad kultúrnych rozdielov. Slováci takto nevravia. Akoby si viac vážili miesto odkiaľ prišli. Keď hrešia, nepovedia celé toto slovné spojenie.

Treba však objasniť, že aj keď v Chorvátsku vravíme takto veľmi často, neberieme to ako expresívnu nádvku. Jej význam je viac láskyplnejší. Nie je to myslené tak doslovne a určite nie ako urážka miesta, odkiaľ sme aj my Chorváti prišli. Majke pošťujeme, teda matky si vážime. Toto slovné spojenie používame vtedy, keď nás niečo nemilo prekvapí, nasrdí, rozčúli, keď sa nám niečo nepodarí, či nedopadne dobre.

Preto som túto láskyplnú „psovku” (nádvku) vybral ako názov knihy mojich poviedok. Vyskytujú sa v nich totiž často situácie, ktoré by sa dali komentovať práve týmito slovami. Takisto toto slovné spojenie aj výstižne charakterizuje situáciu, v ktorej sa Chorvát-

sko ocitlo. (Samozrejme aj spolu s Chorvátmi.) Chcem
ním vyjadriť svoje rozladenie nad týmto faktom a pri-
spieť svojím hlasom za jeho obrodu. A či je to na Slo-
vensku lepšie, to nechám na posúdení čtenému čita-
teľovi.

Poviedky, ktoré som vybral do tejto knihy sú o man-
želoch, ich vzťahoch, všakovakých pitoreskných (super
slovo, že?) postavičkách, ktorých som stretol na vlastné
nohy. Ďalej sa dotýkajú chorvátskeho turizmu, čo je
v tejto krajine fenomén väčší ako Ante Gotovina. Chor-
vátska a slovenská mentalita sú si veľmi blízke (aj keď
Chorváti, ako južania, sú logicky viac „prihoreť“),
preto verím, že poviedky budú slovenskému čitateľovi
blízke. Veď Chorvátsko nie je žiadna Čína (zatiaľ), a tak
dúfam, že sa v nich bude čitateľ cítiť ako doma, alebo
ešte lepšie, ako na dovolenke.

Mojím literárnym cieľom je totiž ponúknuť čitate-
ľovi ten pravý literárno-dovolenkový zážitok, preniesť
ho k moru, na pláž, kde život plynie akosi inak a často
má aj iné pravidlá. Veď napríklad, sa tam platí za le-
hátku. Ale na druhej strane, vstup do mora je zatiaľ
zdarma.

Siniša Novac

Tihomir

Tak ako v každej krajine, tak aj v Chorvátsku, možno stretnúť množstvo všakovakých postavičiek, avšak preto, že je to turistická krajina, (ktorá mimochodom akoby zabudla, že len z turizmu sa vyžiť nedá) tých postavičiek je tu možné stretnúť akosi viacej. I viacerých typov. Väčšinou sa jedná o podnikavcov všetkého druhu, medzi ktorými možno nájsť aj takých, ktorí by turistom predali aj vlastnú mater, a to možno aj za sto kuna. (Inak, určite ste si všimli, že v Chorvátsku stojí každá drobnosť sto kuna.)

Sú to podnikavci, ktorí skúšajú predať turistom, čo sa len dá. Spomenul som si, napríklad, na jednu pani, ktorá výletníkom jednej lode, pri ich zastávke ponúkala figy, pomalovanú škridľu, zopár strapcov hrozna a ešte niečo neidentifikovateľné, o čom nikto (a zrejme ani ona) netušil, čo to môže byť. Stálo to však petdeset kuna.

Tihomir je jednou z týchto postavičiek. Orientuje sa na malopredaj produktov z chorvátskeho dvora.

Častokrát to však vyzerá, že z cudzieho. Svoj vozík, vyrobený zo starého dreveného fúrika, odparkuje pri hradbách turistického mestečka vždy ráno a posedáva tam na múriku až do večera. Jeho ponuka nie je extra široká. Raz sú to len smokve (*figy*) natrhané bohviekde, raz krumpir (*zemiaky*) vykopaný Titoviekde, raz groždje (*hrozno*)... jednoducho všetko, čo mu prišlo pod ruku, respektíve, čo sa mu kde podarilo nazbierať, či pozbierať.

Tihomir je toho neidentifikovateľného veku medzi päťdesiat a sedemdesiat, šedivý s červenými tvármi, na ktorých je vidieť neutíchajúcu lásku k rakiji. Keď predáva je však triezvy, ako je triezva jeho predajná ponuka. Tihomir nemá prehnané ceny. Naopak. A njegove poluvrijedne produkty su domaće. Áno, žiaden dovoz zo Španielska, Grécka, ale sú to „prave hrvatske proizvode“. A to naozaj domáce. Akurát je, samozrejme, otázkou, z ktorej domácnosti.

Tihomir ima svojih klienta. Vďaka svojmu výzoru pritiahne určitý druh zákazníkov. Niektorých zákazníkov, zrejme to bude väčšina, priťahujú predajcovia, ktorí vyzerajú úspešne. Ak totiž oni nakupujú u úspešných, sami si pripadajú potom ako úspešní a úspech, to je dnes to najdôležitejšie. Sú však aj takí, ktorých

príťahujú predavači, ktorí vyzerajú neúspešne. Ako napríklad mňa.

„Dobar dan,“ vravím mu, „danas imamo krumpir. Vidim da je mladi.“

„Da. Mladi krumpir i je jako, jako dobar!“ potešil sa Tihomir a veru aj mal prečo, lebo som bol jeden z jeho troch-štyroch zákazníkov, ktorých mal denne. Nie viac, naozaj, lebo toľko nás zasa nie je, milovníkov neúspešných predajcov.

„U redu, dajte mi dvije kile, molim,“ objednávam rýchlo, aby sa nebodaj neminuli.

„Oprostite (*prepáchte*), ja ne dajem, ja samo prodajem,“ povie s úsmevom vtipkár Tihomir.

„Tak, on je aj vtipný,“ pomyslím si a usmievam sa na neho.

Tihomir odváži na staručkej váhe, zrejme ešte z doby Rakúska-Uhorska, takmer tri kilá so slovami:

„Da li može biti i malo više?“

„Može,“ prikývnem mu a on mi už dáva krumpir do vrečice.

„I što ćete kuhati (*varit*)?“ pýta sa zvedavo Tihomir.

„Francuski krumpir. Od mladog krumpira ima jako fini okus (*chut*),“ vysvetľujem.

„Sve što je francusko je jako dobro,“ povie zasná-

tene Tichomir, „i Francuska je jako lijepa zemlja!”

„Da li ste bili u Francuskoj?” zvedavo sa ho pýtam s dávkou pochybnosti, lebo predstaviť si ho pri Eiffelovej tornji je teda čistý chorvátsky surrealizmus.

„Da, živio sam tamo nekoliko godina (*rokov*)!” povedal hrdo.

„Ma nemojte! I što ste tamo radili (*robili*) i gdje ste bili?” pýtam sa prekvapene.

„U Parizu sam četiri godine svirao (*hral*) u jednoj grupi u baru. Ali zaboravio (*zabudol*) sam kako se zvao taj bar,” povedal smutne.

„I gdje je bio taj bar točno?” pýtá som sa ho ďalej, kde presne sa nachádzal ten bar.

„I to sam zaboravio. Ja sam skoro sve zaboravio,” povedal ešte smutnejšie, že to zabudol, že skoro všetko zabudol a dodal: „samo nisam zaboravio da sam tamo živio ali ništa od toga više ne pamtim.”

Nevedel som, čo mu mám na to povedať. Ako mohol na to zabudnúť? Predsa len nemal, čo ja viem, deväťdesiat rokov a nejakého toho chorvátskeho Alzheimerera.

„Ne sjećam (*nepamätám*) se ničeg. Kad sam se vratio, išao sam plivati jednoga dana. Naše more mi je tamo jako falilo (*chýbalo*). Bacio sam se u more i

udario glavom u kamen... onda su zvali hitnu... nekoliko mjeseci sam bio u bolnici. I otada (*odvtedy*) imam problema sa glavom. Ne pamtim skoro ništa. Kao naprimer, ali ako to može ostati među nama, moram (*musím*) reći, da ne znam odakle (*odkiaľ*) je ovaj krumpir. Svejedno je jako lijep,” vysvetlil mi pointu svojej straty pamäti Tihomir. V ruke som držal igelitku so zemiakmi a prekvapene sa naň díval. Zaplatil som mu a on mi na cestu poprial – Dobar tek. Ako som od neho kráčal spomenul som si na jednu myšlienku, ktorá sa mi mimoriadne páči. Znie:

„Svaki čovjek na svijetu ima svoju priču. Ne sudi o ljudima prije nego što ih upoznaš. Istina te može iznenaditi.” (*Každý člověk na svete má svoj príbeh. Nesúď ľudí skôr než ich spoznáš. Pravda ťa môže prekvapiť.*) Je to pravda. A niekedy, ako keby viac než pravda. Vážne, existujú pravdy a niečo ako viac než pravdy. Pravdy prvej kategórie. A táto myšlienka je bezosporu jednou z nich. A vy, milí čitatelia, ak stretnete niekoho takého ako je Tihomir, kúpte od neho niečo prosím. Pomôžte trochu chorvátskej ekonomike. Potrebuje to teraz, keď píšem tieto riadky a som presvedčený, že to bude potrebovať (a ešte viac) aj vtedy, keď táto kniha uzrie svetlo sveta.

Ivica a Ivica

Ivica a Ivica nisu (*nie sú*) pederi, teda gayovia, ale muž až žena s rovnakými menami. Takisto aj s rovnakými priezviskami, lebo sú manželia.

Ivica a Ivica sú chorvátsky manželský pár, dvaja chorvátski intelektuáli, ktorí ležia v tieni borovic na pláži počas svojej dovolenky. Ivica, teda žena, je dramaturgičkou zagrebského divadla a Ivica, teda muž, je novinárom, prispievateľom kultúrnej rubriky Jutarnjega listu. Sú to manželia v rokoch, deti už majú vo veku, že s nimi na dovolenku nechceli ísť ani náhodou a ani za tisíc kuna.

Ležia na lehátkach a dívajú sa na more. Nevravia nič. Každý myslí na niečo iné a nebyť toho, že Ivica (žena) započula pieseň od Sade, ktorá znela z mobilu jedného dievčaťa, tak by asi ani do večere neprehovorili. Z mobilu znela pieseň od Sade „No ordinary love”.

„Jako lijepa pjesma!” povie zasnene Ivica.

„Je tako,” súhlasí Ivica.

„I taj naziv (*názov*)! Neobična ljubav!” pokračuje Ivica očarena názvom piesne Neobyčajná láska.

„Dobar naziv, da! Dobar!” prikyvuje Ivica.

„Ivica, čuj, to je oksimoron!” nahlas premýšľa Ivica.

„Zašto oksimoron?” čuduje sa Ivica.

„Kako ne kužiš? (*Nechápeš*) Neobična ljubav! Ljubav ne može biti obična!” vysvetľuje Ivica Ivici, že láska nemôže byť obyčajná.

„Zašto (*prečo*) ne bi mogla biti obična? Postoje (*existujú*) obične ljubavi,” argumentuje Ivica.

„Nepostoje. Svaka (*každá*) ljubav je neobična!” vysvetľuje ďalej Ivica a dodáva: „Ljubav je u principu neobična!”

„Zašto?” čuduje sa Ivica. „Ljubav može biti obična! Ona pjeva o neobičnoj ljubavi jer (*pretože*) je ona u toj pjesmi sirena!”

„Nema veze da li je sirena ili radnica (*robotníčka*),” vraví už so zvýšeným hlasom rozčúlene Ivica manželovi.

„Čuj Ivice! Nemoj vikati (*nekrič*) na mene! Izgledamo (*vyzeráme*) na ovoj plaži isto kao i ovi (*títo*) Splićani, jebi ga!” povie Ivica žene.

„Samo se čudim (*len sa čudujem*) kako ne kužiš (*nechápeš*) da je to oksimoron! Ti novinar!?! Ovako